

Скланенне лічэбнікаў

Урок беларускай мовы ў 6 класе з выкарыстаннем стратэгіі актыўнай ацэнкі

А. У. Яводзік,
настаўнік беларускай мовы
і літаратуры першай катэгорыі
гімназіі № 1 г. Бярозаўкі

Дадзены ўрок з'яўляецца першым па тэме «Скланенне лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць». На ўроку былі выкарыстаны наступныя элементы актыўнай ацэнкі: ключавое пытанне, сама- і ўзаемаправерка, карткі “Светлафор”, “Дапаможнікі для вучняў” для арганізацыі зваротнай сувязі, прыём непаднятай рукі. На ўроку вучні працавалі ў парах, што спрыяла развіццю ўзаеманавучання, адказнасці за сваё навучанне, усталяванню добрага псіхалагічнага клімату. Памяткі “Пішы правільна” садзейнічалі паспяховаму засваенню правіла, выпрацоўцы арфаграфічных навыкаў. Вучням з высокай матывацыяй да навучання было прапанавана індывідуальнае заданне. Матывавалі на свядомае вывучэнне тэмы пастаноўка мэт на мове вучняў, зварот на працягу ўсяго ўрока да крытэрыяў “НаШтоБузу”.

Тэма: Скланенне лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць

Мэты:

- ✓ пазнаёміць вучняў з асаблівасцямі скланення і правапісу лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць;
- ✓ стварыць умовы для выпрацоўкі навыку правільнага ўжывання названых лічэбнікаў ў розных склонавых формах у вусным і пісьмовым маўленні;
- ✓ фарміраваць навык самакантролю, узаемакантролю;
- ✓ на аснове матэрыялу ўрока выходзіць пачуццё гонару за сваю мову, Радзіму, яе прыгажосць.

Мэты на мове вучняў:

- ✓ буду ведаць, як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць;
- ✓ змагу правільна праскланяць лічэбнікі ад ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць;
- ✓ буду умець знаходзіць названыя лічэбнікаў тэксе, вызначаць іх склон;
- ✓ навучуся правільна ўжываць склонавыя формы названых лічэбнікаў

На што буду звяртаць увагу:

1. Ці ведаеце, як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30.
2. Як вы ўмеце скланяць лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30.
3. Як вызначаеце канчаткі лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка 30 у тэксце.
4. Ці умеце вы вызначаць склон лічэбнікаў.
5. Ці ўмеце ўжываць лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30 ў розных склонавых формах.

Ход урока

I. Арганізацыйны момант. Стварэнне спрыяльнага эмацыянальнага настрою.

Слова настаўніка на фоне песні “Папараць-кветка” ў выкананні ансамбля “Песняры” – Добры дзень! Я рада вітаць вас на чарговай сустрэчы з родным словам. Спадзяюся, што ў вас добры настрой, вам хочацца знаёміцца з новым, цікавым, ісці наперад і дзейнічаць.

Сёння мы працягваем вывучаць лічэбнік як часціну мовы. У кожнага з вас на сталі ляжыць ліст кантролю. У ім вы будзеце ацэньваць свае веды і ўдзел у рабоце па тэме. Максімальная колькасць балаў за заданні ўказана. Гэтыя лісты дапамогуць вам вызначыць свой узровень ведаў, мне – ацаніць вашы веды аб’ектыўна.

Ключавое пытанне ўрока: якім чынам звязана кветка папараць, пра якую вы слухаеце песню ў выкананні знакамітага ансамбля “Песняры”, і лічэбнікі ад 5 да 20 і 30?

А пачаць сённяшні ўрок я прапаную з праверкі дамашняга задання.

II. Праверка дамашняга задання.

1. Франтальнае вуснае апытванне (прыём непаднятай рукі).

1. Што такое лічэбнік? (часціна мовы, якая абазначае лік, колькасць прадметаў, а таксама парадак прадметаў пры лічэнні).

2. На якія разрады падзяляюцца лічэбнікі ў залежнасці ад значэння і граматычных прымет? (колькасныя, парадкавыя)

3. Якія лічэбнікі называюцца колькаснымі? (якія абазначаюць лік або колькасць прадметаў і адказваюць на пытанне колькі)

4. Якія лічэбнікі называюцца парадкавымі? (якія абазначаюць парадак прадметаў і адказваюць на пытанне які? каторы?)

5. Якім членам сказа могуць быць колькасныя лічэбнікі? (любым членам сказа)

6. Якую сінтаксічную ролю звычайна выконваюць парадкавыя лічэбнікі? (азначэнне)

7. На якія разрады падзяляюцца лічэбнікі паводле складу? (простыя, складаныя, састаўныя)

8. На якія разрады падзяляюцца колькасныя лічэбнікі? (лічэбнікі, якія абазначаюць цэлыя лікі, дробавыя, зборныя)

2. Індывідуальная работа 2-х вучняў каля дошкі.

I-ы вучань – работа па дамашнім практыкаванні.

Адзінаццаць, трынаццаць, сямнаццаць, дзевятнаццаць, дваццаць, трыццаць.

2-і вучань – праскаланяць назоўнік 3 скланення, вызначыць канчаткі.

Папарць

Н. папараць

Р. папараці

Д. папараці

В. папараць

Т. папараццю

М. (аб) папараці

Праверка дамашняга задання:

– Якое правіла пра правапіс лічэбнікаў ведаем? (у лічэбніках ад 11 да 20 і ў лічэбніку 30 у сярэдзіне пішацца дзве ц (цц))

– Звярніце ўвагу на правапіс лічэбніка сямнаццаць. Чаму пасля с пішацца я?

– Запішыце лічэбнік 18. Як вы думаеце, чаму я прапанвала менавіта гэты лічэбнік?

III. Глумачэнне новага матэрыялу.

1. Слова аб важнасці тэмы.

Наша жыццё цяжка ўявіць без лічбаў. Людзям любой прафесіі – ці гэта ўрач, ці шафёр, ці настаўнік, ці прадавец – патрэбны веды пра лічэбнік, бо з ім даводзіцца сустракацца і ўжываць яго ў маўленні штодня. Уменне правільна ўтвараць і ўжываць лічэбнік у вуснай і пісьмовай мове – гэта паказчык маўленчай культуры чалавека. Я спадзяюся, што вы гэта добра разумееце, і вам не складана будзе вызначыць мэты ўрока да тэмы “Скланенне лічэбнікаў ад *пяці* да *дваццаці* і лічэбніка *трыццаць*”.

Мэты на мове вучняў:

- ✓ буду ведаць, як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць;
- ✓ змагу правільна праскаланяць лічэбнікі ад ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць;
- ✓ буду умець знаходзіць названыя лічэбнікі ў тэксце, вызначаць іх склон;

- ✓ навучуся правільна ўжываць склонавыя формы названых лічэбнікаў.

Падводзячы вынікі работы, ацэньваючы вашу дзейнасць, я буду звяртаць увагу на тое:

1. Ці ведаеце, як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30.
2. Як вы ўмееце скланяць лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30.
3. Як вызначаеце канчаткі лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка 30 у тэксце.
4. Ці умееце вы вызначаць склон лічэбнікаў.
5. Ці ўмееце ўжываць лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30 ў розных склонавых формах.

2. Канструяванне правіла.

Настаўнік.

– Звярніце ўвагу на дошку. Назоўнік якога скланення мы праскланялі? (3)

– Вызначце характар асновы назоўніка. (На мяккі зычны)

– Абзначце арфаграму (Папараццю)

– Невыпадкова мы паўтарылі канчаткі назоўнікаў 3 скланення. Веды, набытыя пры паўтарэнні тэмы, вам спатрэбяцца сёння на ўроку пры вывучэнні новай тэмы.

А зараз заданне: паспрабуйце праскланяць словазлучэнні пяць дзьмухаўцоў – на дошцы, шаснаццаць васількоў – I варыянт, дзевяць рамонкаў – II варыянт. Пазначце канчаткі ў лічэбніках.

Н. Пяць дзьмухаўцоў,	шаснаццаць васількоў,	дзевяць рамонкаў	папараць
Р. Пяці дзьмухаўцоў,	шаснаццаці васількоў,	дзевяці рамонкаў;	папараці
Д. Пяці дзьмухаўцам,	шаснаццаці васількам,	дзевяці рамонкам;	папараці
В. Пяць дзьмухаўцоў,	шаснаццаць васількоў,	дзевяць рамонкаў;	папараць
Т. Пя <u>ццю</u> дзьмухаўцамі,	шаснацца <u>ццю</u> васількамі,	дзевя <u>ццю</u> рамонкамі;	папара <u>ццю</u>
М. Аб пяці дзьмухаўцах,	шаснаццаці васільках,	дзевяці рамонках,	папараці

– Параўнайце канчаткі назоўнікаў 3-га скланення і канчаткі лічэбнікаў.

Вывад: лічэбнікі ад 5 да 20 і 30 скланяюцца як назоўнікі 3-га скланення з такой жа асновай.

3. Работа з падручнікам

– Давайце звернемся да правіла на старонцы 151. Ці правільна мы вызначылі асаблівасці скланення лічэбнікаў. (Чытанне правіла на стар. 151)

Каб вам было лягчэй працаваць, прапаную вам карыстацца памяткай на картках злёнага колеру.

Памятка “Пішы правільна!”

№ п/п	Што пісаць	Калі пісаць
1.	Пішы цц у сярэдзіне слова	у лічэбніках ад адзінаццаці да дваццаці і трыццаць
2.	Апошні зычны падаўжаецца	у форме творнага склону лічэбнікаў пяць, дзевяць, дзесяць, адзінаццаць – дваццаць, трыццаць: пяццю, трыццаццю, дзевяццю
3.	Апошні зычны не падаўжаецца	у форме творнага склону лічэбнікаў шэсць, сем, восем: шасцю, сямю, васьмю.
4.	Пішы з мяккім знакам	Лічэбнік восем ва ўсіх ускосных склонах (апрача вінавальнага): васьмі, васьмю
5.	Пішы з мяккім знакам на канцы	Лічэбнікі пяць, шэсць, дзевяць – дваццаць, трыццаць

IV. Замацаванне

1. Работа па варыянтах.

Работа з падручнікам. Практ. 281 (пісьмова па варыянтах па адным сказе).

2. Работа з тэкстам.

Запішыце лічбы словамі, вызначце склон лічэбнікаў. Зрабіце вывад аб тым, як вызначыць склон лічэбніка. Да якога стылю адносіцца тэкст?

Васілёк сустракаецца амаль усюды ў Еўропе сярод пасеваў, асабліва ў жыце. У Беларусі налічваецца 11 (адзінаццаць – Н.скл.) відаў.

Васілёк – дэкаратыўная расліна. Існуе 5 (пяць, Н.скл.) колеравых гатункаў васілька: ружовы, фіялетаваы, белы, лавандавы і бардовы.

Добры меданос, утрымлівае да 30 (трыццаці, Р.скл) % нектару.

Вывад. *Каб вызначыць склон лічэбніка, неабходна паставіць пытанне ад галоўнага слова да спалучэння лічэбніка і назоўніка.*

3. Індывідуальнае заданне (алімпіядная група).

Перакладзіце на беларускую мову. Запішыце.

На праздник я падготовіў маме букет цветов. Я взяў 7 гвоздзік, 20 ромашек, 8 піонов, 17 георгінов, украсіў 15 кувшынкамі і 19 цветкамі мамі-і-мачехі. Прекрасны букет!

Адказ.

На свята я падрыхтаваў маме букет кветак. Я ўзяў сем гваздзікоў, дваццаць рамонкаў, сямнаццаць вярцінь, упрыгожыў пятнаццацю гарлачыкамі і дзевятнаццацю кветкамі падбелу. Цудоўны атрымаўся букет!

Гвоздзіка (ж.р.) – гваздзік (м.р.) – сем гваздзікоў

Ромашка (ж.р.) – рамонак (м.р.) – дваццаць рамонкаў

Пион (м.р.) – півоня (ж.р.) 8 – восем півонь

Георгин (м.р.) – вярціня (ж.р.) – сямнаццаць вярцінь

Кувшынка (ж.р.) – гарлачык (м.р.) – пятнаццаць гарлачыкаў

Мамі-і-мачеха (ж.р.) – падбел (м.р.) – падбелу.

V. Падвядзенне вынікаў урока. Праверачны тэст “Выберы сваё”

	Лічэбнік	А	Б	В
1.	Двана...аць	цц	ц	д
2.	Дзевя...ю	ць	цц	ц
3.	Шас...ю	цц	ць	ц
4.	Вас...мю	ь	‘	-
5.	Пя...ю	цц	ць	ц
6.	С...мнаццаць	е	я	і
7.	Ся...ю	мм	мь	м
8.	Трыццацю	М.скл	Тв.скл.	Н.скл
9.	Дзевятна...ць	цц	дц	т
10.	Вас...мнаццаць	я	і	е

Адказы:

1-	а	5-	а	9-	а
2-	б	6-	б	10-	а
3-	в	7-	в		
4-	а	8-	б		

VI. Рэфлексія.

– Прапаную вам запоўніць табліцу. Насупраць кожнага выказвання пастаўце + або - або + .

Я ведаю	Як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць	
	Якія ёсць асаблівасці правапісу лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць	
Я магу	Без памылак праскланяць лічэбнікі ад ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць	
	Вызначыць склон лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць у тэксце	
	Правільна ўжываць скланавыя формы названых лічэбнікаў	
Мне яшчэ трэба папрацаваць	Над правапісам лічэбнікам ад пяці да дваццаці і трыццаць	
	Над вызначэннем канчаткаў лічэбнікаў	
	Над вызначэннем склону лічэбнікаў	

VII. Заклучнае слова настаўніка. Падвядзенне вынікаў урока.

– Дзякуй за работу. Я бачыла, што кожны з вас стараўся, даваў добрыя адказы. На працягу ўрока вы атрымоўвалі кветкі. Я хачу пажадаць, каб букет вашых ведаў з кожны ўрокам павялічваўся, але каб несці вам яго было вельмі лёгка.

VIII. Дамашняе заданне

С.151 (правіла), памятки, практ. 282; па жаданні – выпісаць 4–5 загадак з лічэбнікамі, лікі запісаць словамі.

Індывідуальны рабочы ліст

1. Мэты на мове вучняў:

- буду ведаць, як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць;
- змагу правільна праскланяць лічэбнікі ад ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць;
- буду умець знаходзіць названыя лічэбнікаў тэксце, вызначаць іх склон;
- навучуся правільна ўжываць скланавыя формы названых лічэбнікаў

2. На што буду звяртаць увагу:

1. Ці ведаеце, як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30.
2. Як вы ўмеце скланяць лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30.
3. Як вызначаеце канчаткі лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка 30 у тэксце.
4. Ці умеце вы вызначаць склон лічэбнікаў.
5. Ці ўмеце ўжываць лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік 30 ў розных скланавых формах.

3. Работа з тэкстам.

Запішыце лічбы словамі, вызначце склон лічэбнікаў. Зрабіце вывад аб тым, як вызначыць склон лічэбніка. Да якога стылю адносіцца тэкст?

Васілёк сустракаецца амаль усюды ў Еўропе сярод пасеваў, асабліва ў жыце. У Беларусі налічваецца 11 відаў.

Васілёк – дэкаратыўная расліна. Існуе 5 колеравых гатункаў васілька: ружовы, фіялетаваы, белы, лавандавы і бардовы.

Добры меданос, утрымлівае да 30 % нектару.

4. Індывідуальнае заданне (алімпіядная школа)

Перакладзіце на беларускую мову. Запішыце.

На празднік я падготовіла маме букет цветов. Я взяла 7 гвоздзік, 20 ромашек, 8 піонов, 17 георгінов, укарасіла 15 кувшынкамі і 19 цветкамі маты-і-мачехі. Прекрасны получился букет!

5. Праверачны тэст «Выберы сваё»

	Лічэбнік	А	Б	В
1.	Двана...аць	щц	ц	д

2.	Дзевя..ю	ць	цц	ц
3.	Шас..ю	цц	ць	ц
4.	Вас..мю	ь	‘	-
5.	Пя..ю	цц	ць	ц
6.	С..мнаццаць	е	я	і
7.	Ся..ю	мм	мь	м
8.	Трыццацю	М.скл	Тв.скл.	Н.скл
9.	Дзевятна..ць	цц	дц	т
10.	Вас..мнаццаць	я	і	е

6. Работа з табліцай

Насупраць кожнага выказвання пастаўце +, - або ±.

Я ведаю	Як скланяюцца лічэбнікі ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць	
	Якія ёсць асаблівасці правапісу лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць	
Я магу	Без памылак праскланяць лічэбнікі ад ад пяці да дваццаці і лічэбнік трыццаць	
	Вызначыць склон лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць у тэксце	
	Правільна ўжываць склонавыя формы названых лічэбнікаў	
Мне яшчэ трэба папрацаваць	Над правапісам лічэбнікам ад пяці да дваццаці і трыццаць	
	Над вызначэннем канчаткаў лічэбнікаў	
	Над вызначэннем склону лічэбнікаў	

Індывідуальны ліст кантролю па тэме “Скланенне лічэбнікаў ад *пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць*”

Прозвішча, імя _____

Клас _____

	Від задання		Колькасць балаў, якую атрымаў вучань
1.	Работа па паўтарэнні	Узаемаацэнка	
2.	Вуснае апытванне па дамашняй тэме	+ ± - Самаацэнка	
3.	Праверачны тэст «Выберы сваё»	Узаемаацэнка	
Агульны бал			